

УДК 341.6

*А. С. Славко, асистент кафедри кримінально-правових дисциплін
ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”*

ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

Автор аналізує основні принципи міжнародного кримінального права на основі практики Міжнародного кримінального суду. Особливу увагу приділено принципам справедливої кримінальної відповідальності, обґрунтованої кримінальної відповідальності та презумпції невинуватості.

Ключові слова: Міжнародний кримінальний суд, Римський статут, Гаазький трибунал, принципи міжнародного кримінального права.

Постановка проблеми. Останнім часом зацікавленість Міжнародним кримінальним судом (далі – Судом), як загальносуспільна, так і спеціально-наукова, значно зросла. У квітні 2014 року Україна передала під юрисдикцію Суду події, що відбувались в нашій державі у листопаді-грудні 2013 року та січні-лютому 2014 року. Відразу особливої актуальності набули ряд питань: про сумісність Римського статуту з конституційним законодавством України, про принципи формування та функціонування Міжнародного кримінального суду, про порядок і підстави порушення судової процедури, про межі юрисдикції Суду, про основні принципи, якими керується Суд при прийнятті рішень.

Міжнародний кримінальний суд почав працювати у 2002 році, і, незважаючи на короткий строк діяльності, вже показав свою ефективність у кількох справах. Україні, яка наразі не в змозі здійснювати справедливе і неупереджене судочинство щодо своїх колишніх високопосадовців, доцільно було б ратифікувати Римський статут. Проте ратифікація потребує ретельного вивчення цього та інших документів Суду та зіставлення їх з національним законодавством, зокрема і в тому, що стосується основних засад притягнення до кримінальної відповідальності – принципів міжнародного та національного кримінального права.

Аналіз останніх досліджень. Загалом дослідження вчених-юристів діяльності Міжнародного кримінального суду можна розділити на кілька напрямків. Так, ряд науковців, зокрема, П. Вілкіцкі, В. Дадонов, Н. Міхайлов, А. Р. Каюмова, А. С. Подшибякін розглядають проблеми ратифікації та імплементації Римського статуту, його сумісність з національними правовими системами і можливі шляхи їх вирішення на основі іноземного досвіду. М. Сірий, І. Белий приділили

більше уваги інституційним аспектам – як формується суд і його палати, які повноваження належать суддям і прокурору тощо. Наукові інтереси І. Короткова, В. Панова, А. Кібальника, В. Шабаса були спрямовані на міжнародне кримінальне право – його принципи, елементи злочинів, підстави кримінальної відповідальності. В Україні тема Міжнародного кримінального суду представлена працями С. П. Кучевської, А. В. Підгородинської, В. В. Гутника.

Виділення невирішених раніше частин проблеми. Вітчизняна правова наука досі не дала відповіді на ряд питань, серед яких: можливі шляхи імплементації Римського статуту до національного законодавства України, відповідність як загальних принципів, так і конкретних норм національного кримінального права міжнародним, особливості процесуального порядку діяльності Суду тощо.

У рамках цього дослідження ми ставимо як **мету** вивчити принципи міжнародного кримінального права, визначені Римським статутом, та з'ясувати як вони знаходять своє вираження у практиці Міжнародного кримінального суду.

Виклад основного матеріалу. Принципи права – це основні, вихідні начала, положення, ідеї, які виражають сутність права як специфічного соціального регулятора. Вони втілюють законності права, його природу і соціальне призначення, є найбільш загальними правилами поведінки, які або прямо сформульовані в законі, або виводяться з його змісту [14, 67]. Коротко окреслюючи роль принципів права, варто вказати, що вони важливі як для правотворчості (визначають загальну спрямованість та зміст нормативних актів), так і для правозастосування (за наявності прогалин у законодавстві існує імовірність вирішення спору на основі принципів права).

У царині міжнародного права принципи права займають чільне місце і розглядаються як джерело

© А. С. Славко, 2014

права. Так, стаття 38 статуту Міжнародного суду ООН вибудовує таку ієрархію джерел права:

1. Міжнародні конвенції – як загальні, так і спеціальні, що встановлюють правила, безперечно визнані державами, що є сторонами спору.
2. Міжнародний звичай як доказ загальної практики, визнаної як правова норма.
3. Загальні принципи права, визнані цивілізованими націями.
4. З певними застереженнями – судові рішення і доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різних націй як допоміжний засіб для визначення змісту правових норм [1].

Малкольм Шоу вказує, що випадки, за яких при вирішенні юридичного спору компетентний орган чи особа вдається до використання принципів права, у міжнародному праві навіть більш імовірні, ніж у національному [6, 98]. З цього приводу у літературі існують дещо різні позиції щодо змісту, який вкладається у вищевказаний термін. Так, за першим визначенням, загальні принципи міжнародного права є не стільки джерелом права, скільки методом використання наявних джерел – за допомогою принципів, через аналогію та індуктивне міркування, мають створюватись спеціальні норми із норм загальних. Прихильники другої позиції вважають, що прогалини у міжнародному праві можуть бути заповненими за допомогою принципів права, які є спільними для національних правових систем, адже специфічні правові норми доволі часто сильно різняться у різних країнах, але базові принципи є однаковими [7, с. 296].

Певним підтвердженням правоти прихильників другої позиції можна назвати існування переліку загальних принципів міжнародного кримінального права, закріплених у Римському статуті Міжнародного кримінального суду.

А. Г. Кібальник, звертаючись до історії формування системи принципів міжнародного кримінального права, вказує, що вперше спроба документального оформлення таких принципів була зроблена в доповіді Комісії з міжнародного права ООН “Принципи міжнародного права, визнані Статутом Нюрнберзького трибуналу і такі, що знайшли вираження в рішенні цього трибуналу” (1950 р.) [9, с. 238].

Серед основних принципів, які було віднесено до міжнародного кримінального права в цьому джерелі, можна виділити такі:

- караність всякої особи, що вчинила будь-яке діяння, що визнане злочином у міжнародному праві;
- якщо держава у національному праві не встановлює злочинності і караності діяння, що визнається злочином за міжнародним правом, цей факт не звільняє винувату особу від відповідальності за міжнародним правом;
- не може розцінюватися як підстава для звільнення від відповідальності за скоєння злочину за міжнародним правом посилення особи на державний статус або посадове становище;
- виконання наказу свого уряду або начальника не звільняє особу від відповідальності за міжнародним правом, якщо свідомий вибір був фактично для нього можливий (наявність так званого *mens rea*);
- співучасть в скоєнні злочину проти миру, воєнного злочину або злочину проти людяності визнається міжнародно-правовим злочином [9, с. 239].

Попередники Римського статуту (статути трибуналів *ad hoc*) містили лише фрагментарні правові положення, натомість у Статуті Міжнародного кримінального суду було сформовано “загальні принципи кримінального права” [11, с. 23].

Незважаючи на те, що Римський статут Міжнародного кримінального суду містить ряд принципів кримінального права, єдиного підходу до їх переліку у науковій літературі не напрацьовано. Вітчизняні вчені, наприклад, наголошують на тому, що принцип *ne bis in idem* застосовується у діяльності Міжнародного кримінального суду, але взагалі не згадують решту [12]. Вільям Шабас, досліджуючи це питання, висвітлює фрагментарно деякі принципи (презупції невинуватості, *nullum crimen sine lege*, індивідуальної кримінальної відповідальності тощо), не роблячи ніяких пропозицій щодо їх систематизації [8, 135].

А. Г. Кібальник пропонує такий перелік принципів міжнародного кримінального права:

- індивідуальної кримінальної відповідальності;
- *nullum crimen sine lege* і *nullum poena sine lege*;
- неприпустимості посилення на офіційний статус і наказ;
- *ne bis in idem*;
- дії міжнародного кримінального права у часі, просторі і за колом осіб (відсутність зворотної сили закону) [9, с. 243].

Після системного аналізу положень Римського статуту Міжнародного кримінального суду ми пропонуємо виділити такі принципи:

1. *Принцип справедливої кримінальної відповідальності*, який включає в себе [13, 180] принципи “*ne bis in idem*” (ст. 20 Статуту), диференціації та індивідуалізації кримінальної відповідальності (ст. 25 Статуту).

Принцип “*ne bis in idem*” передбачає, що особа не може бути притягненою до одного й того ж виду відповідальності за одне й те ж саме діяння більше одного разу. У контексті міжнародного кримінального права його значення дещо конкретизується. Так, не може бути притягнена до відповідальності Міжнародним кримінальним судом особа, якщо її діяння вже було предметом розгляду національного чи міжнародного суду. Це правило дійсне як для випадків, коли особу було визнано винуватою у вчиненні злочину і вона відбула покарання, так і для випадків, коли щодо особи було постановлено виправдальний вирок, або провадження було припинене з інших реабілітуючих підстав. Проте Римський статут містить винятки з цього правила – не беруться до уваги випадки, коли провадження в іншому суді:

- призначалося для того, щоб захистити особу, що притягається до відповідальності, від кримінальної відповідальності за злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду;
- за іншими ознаками не було проведено незалежно або неупереджено відповідно до норм належної законної процедури, визнаної міжнародним правом, або вона проводилася таким чином, що, за наявних обставин, не відповідало меті передати відповідну особу правосуддю [2].

Прикладом практичної реалізації принципу “*ne bis in idem*” може слугувати справа ICC-01/11 (ситуація в Лівії). 26 лютого 2011 року Рада Безпеки ООН своєю Резолюцією 1970 (2011) передала під контроль Прокурора Міжнародного кримінального суду ситуацію в Лівії, включаючи події з 15 лютого 2011 року. 27 червня 2011 року Палата попереднього провадження I видала ордер на арешт Абдулли аль-Сенуссі (Abdullah Al-Senussi), який імовірно мав бути притягнений до кримінальної відповідальності за вчинення вбивств і переслідування цивільного населення як злочинів проти людяності в період з 15 лютого 2011 року на всій території Лівії, у тому числі в Тріполі, Бенгазі і Місраті, за допомогою використання державного апарату і сил безпеки Лівії, в порушення підпунктів 1 (а) і (h) статті 7 Римського статуту [15]. Проте Лівія, як держава, що не є стороною Римського статуту Міжнародного кримінального суду, відмовилась співпрацювати з Судом і почала власне провадження

у справі. 7 серпня 2014 року Палата попереднього провадження I винесла рішення про неприйнятність справи [16] з посиланням на статтю 17 підпункт 1 (а) Римського статуту як такої, яка розслідується або щодо неї порушено кримінальне переслідування державою, яка володіє щодо неї юрисдикцією.

Іншу складову принципу справедливої кримінальної відповідальності – принцип диференціації та індивідуалізації кримінальної відповідальності закріплено статтею 25 Римського статуту Міжнародного кримінального суду, відповідно до якої юрисдикція Суду поширюється на фізичних осіб. Особа, яка вчинила злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду, несе індивідуальну відповідальність і підлягає покаранню відповідно до цього Статуту, якщо:

- вчиняє такий злочин індивідуально, спільно з іншою особою або через іншу особу, незалежно від того, чи підлягає інша особа кримінальній відповідальності;
- наказує, підбурює або спонукає вчинити злочин;
- з метою полегшити вчинення злочину здійснює пособництво, підбурює або яким-небудь іншим чином сприяє його вчиненню чи замаху на нього, включаючи надання коштів для його вчинення;
- будь-яким іншим чином сприяє вчиненню або замаху на вчинення такого злочину групою осіб, які діють із спільною метою.

А. Г. Кібальник вважає, що під “особою” як суб’єктом злочину за міжнародним кримінальним правом треба розуміти будь-яку людину (фізичну особу), яка:

- самостійно вчинила злочинне діяння;
- використала для скоєння злочинного діяння іншу особу (наприклад, при виконанні незаконного наказу) [9, с. 248].

Саме на останній складовій особливо наголошують дослідники практики Міжнародного кримінального суду, вказуючи, що діяльність Суду спрямована передусім на тих осіб, які, хоч і не брали участі безпосередньо у вчинюваних злочинах, але були їх організаторами і віддали злочинний наказ, а тому “відповідальні за масштабні звірства і їх руки заплямовані кров’ю” [8, 342].

Римський статут містить особливу вказівку на те, що керівники збройних сил, силових структур та інших озброєних формувань несуть відповідальність за діяння, вчинені такими формуваннями. Так, за статтею 28 Статуту, військовий командир або особа, що ефективно діє як військовий командир, підлягає кримінальній відповідальності за злочини, що підпадають під юрисдикцію Суду,

вчинені силами, які перебувають під його ефективним командуванням і контролем.

Реалізацію цього правила демонструє, наприклад, справа Прокурор проти Джермайна Катанги (ІСС-01/04-01/07, ситуація в Конго). Джермайн Катанга (Germain Katanga) був командувачем Сил патріотичного опору Ітурі. Ці збройні формування під його командуванням здійснювали напади на цивільне населення, зокрема, на село Богор, в районі Ітурі, Демократична Республіка Конго. 2 липня 2007 року щодо Катанги було видано ордер на арешт, відповідно до якого він розшукувався за підозрою у вчиненні злочинів проти людяності (вбивство) і військових злочинів (вбивство, напад на цивільне населення, знищення майна і грабежі), скоєних 24 лютого 2003 року [17]. 7 березня 2014 року Судова палата II визнала Джермайна Катангу винуватим у вчиненні зазначених злочинів з посиланням на пункт 3 (d) статті 25 Римського статуту і засудила його до 12 років ув'язнення [18].

2. *Принцип обґрунтованості кримінальної відповідальності.* На його закріплення направлені такі положення Римського статуту, як *nullum crimen sine lege* (стаття 22), *nulla poena sine lege* (стаття 23), відсутність зворотної сили *ratione personae* (стаття 24), незастосовуваність строку давності (стаття 29), наявність вини або *mens rea* (стаття 30). Відповідно до цих положень особа не підлягає кримінальній відповідальності за Римським статутом перед Міжнародним кримінальним судом, якщо її діяння у момент вчинення не містить у собі складу злочину, що підпадає під юрисдикцію Суду. Застосування положень Римського статуту за аналогією не допускається. У разі, якщо положення Статуту можна трактувати двозначно, вони тлумачаться на користь обвинуваченої особи, а якщо положення було змінено – застосовуються ті, що є більш сприятливими для обвинуваченої особи.

Як наголошують дослідники, історія знає випадок порушення принципу *nullum crimen, nulla poena sine lege* на міжнародному рівні. Йдеться про визначення відповідальності за злочини, що вчинялись під час Другої світової війни – до вступу в силу нормативних вказівок міжнародного права у цій сфері. Захист у Нюрнберзькому та Токійському трибуналах вимагав припинення процесу на тій підставі, що на момент вчинення діянь не було закріплено і окреслено відповідних норм міжнародного права, які б передбачали відповідальність за військові злочини, геноцид тощо. Обвинувачення обґрунтувало свої позиції тим, що було порушено звичаєве міжнародне право [9, с. 257].

Крім того, обов'язковим є з'ясування наявності *mens rea* (суб'єктивної сторони злочину).

Якщо не передбачено інше, особа підлягає кримінальній відповідальності за злочин, що підпадає під юрисдикцію Суду, лише в тому разі, якщо злочин вчинено умисно і свідомо. При цьому Суд має з'ясувати ставлення особи і до діяння (особа мала намір вчинити саме це діяння), так і до наслідків (особа хотіла настання саме таких наслідків або усвідомлювала настання таких наслідків за звичайних обставин). Також доволі часто елементи злочинів містять безпосередні вказівки на суб'єктивну сторону злочину, наприклад, за пунктом 3 статті 6 (а) – виконавець (злочину геноциду) *мав умисел* на знищення, повністю чи частково, цієї національної, етнічної, расової чи релігійної групи як такої [4].

Також не підлягає відповідальності особа, яка на момент вчинення діяння не усвідомлювала своїх дій чи не могла керувати ними, тобто неосудна. Зазвичай осудність особи презюмується, але за наявності сумнівів Судова палата може призначити психіатричну експертизу [5].

3. *Презумпція невинуватості.* Національне право формулює цей принцип так: особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду [3]. Презумпція невинуватості виступає як найважливіша гарантія від необґрунтованого засудження особи і зобов'язує посадових осіб, відповідальних за провадження у кримінальній справі, довести винуватість особи у вчиненні злочину, дотриматися процедури встановлення винуватості [10, с. 79]. На міжнародному рівні презумпція невинуватості закріплена в Загальній декларації прав людини 1948, Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 тощо. У розумінні творців Римського статуту Міжнародного кримінального суду презумпція невинуватості проявляється в такому:

- кожен вважається невинуватим у вчиненні злочину, доки його вина не буде доведена в Суді відповідно до застосовуваного закону;
- тягар доказування вини обвинуваченого покладається на Прокурора;
- для засудження обвинуваченого Суд має переконатись в тому, що обвинувачений є винуватим, і це не підлягає ніякому розумному сумніву.

Як приклад реалізації принципу презумпції невинуватості можна розглядати рішення у справі Прокурор проти Мат'є Нгуджоло Чуї (ІСС-01/04-02/12, ситуація в Конго). У березні 2004 року уряд Демократичної Республіки Конго передав на розгляд Суду події в державі, починаючи з 1 липня 2002 року. 6 липня 2007 року Палата попереднього провадження I видала

ордер на арешт Матьє Нгуджоло Чуй (Mathieu Ngudjolo Chui). Його обвинувачували в тому, що 24 лютого 2003 року керовані ним підрозділи збройних формувань здійснили напад на село Богор, вчинивши при цьому такі передбачені Римським статутом злочини:

- проти людяності – вбивства;
- воєнні злочини – напад на цивільне населення та знищення майна.

Пізніше до обвинувачень було додано також статеві злочини – масові зґвалтування.

12 грудня 2012 року Суд, розглянувши всі наведені Прокурором докази, дійшов висновку, що їх недостатньо для того, щоб бути твердо переконаним у винуватості Матьє Нгуджоло. Суд зазначив у рішенні таке: те, що Суд визнав особу невинуватою, не означає її абсолютної невинуватості у вчиненні злочину, але наведені обвинуваченням докази не переконали Суд “поза всяким розумним сумнівом” [19].

За результатами дослідження можна дійти таких **висновків**:

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду закріпив принципи кримінального права, притаманні більшості національних правових систем. У той же час цей документ став першим актом міжнародного рівня, в якому сформульовано і роз’яснено принципи міжнародного кримінального права.
2. Незважаючи на те, що Римський статут містить окремий розділ “Принципи кримінального права”, норми-принципи кримінального

права можна зустріти і в інших розділах. Саме тому питання про перелік принципів міжнародного кримінального права є доволі дискусійним.

3. З огляду на аналіз положень Римського статуту, практики Міжнародного кримінального суду та попередніх міжнародних кримінально-правових трибуналів, пропонуємо такий перелік принципів міжнародного кримінального права:
 - принцип справедливої кримінальної відповідальності, до якого входять положення про неможливість притягнення особи до відповідальності за одне й те ж саме правопорушення більше одного разу, індивідуалізації та диференціації кримінальної відповідальності, неможливості посилення на службове становище, відповідальності командирів тощо;
 - принцип обґрунтованості кримінальної відповідальності, до якого можна віднести норми *nullum crimen, nulla poena sine lege*, відсутність зворотної дії закону, обов’язкове встановлення вини особи або *mens rea*, з’ясування осудності особи, незастосування строків давності тощо;
 - принцип презумпції невинуватості, відповідно до якого весь тягар доказування винуватості особи покладається на Прокурора. У випадках, коли така винуватість не може бути доведена без “всякого розумного сумніву”, особа вважається невинуватою.

Список літератури

1. Статут Організації Об’єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010/para0527#o527.
2. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_588/para0249#o249.
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Elements of Crimes [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/336923D8-A6AD-40EC-AD7B-45BF9DE73D56/0/ElementsOfCrimesEng.Pdf>.
5. Rules of Procedure and Evidence [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/legal-texts/RulesProcedureEvidenceEng.pdf>.
6. Malcolm n. Shaw International law. Sixth edition. Cambridge University Press, 2008 – 1700 (98).
7. Peter Malanczuk. Akehurst’s modern introduction to international law. Seventh revised edition. Taylor&Francis e-Library, 2002. – 658 с.
8. William a. Schabas. An introduction to the International criminal court. Second edition. Cambridge University Press., 2004. – 586 с.
9. Кибальник А. Г. Современное международное уголовное право: понятие, задачи и принципы / Поднауч. ред. докт. юрид. наук А. В. Наумова / А. Г. Кибальник. – СПб. : Издательство “Юридический центр Пресс”, 2003. – 252 с. ISBN 5-94201-157-5.
10. Белый И. Ю. Производство по делам о военных преступлениях в органах международного уголовного правосудия (проблемы становления и перспективы развития) : монография. – Серия “Право в Вооруженных Силах – консультант” / И. Ю. Белый. – М. : “За права военнослужащих”, 2011. – Вып. 123. – 228 с.
11. Богуш Г. Международный уголовный суд и проблемы становления международного уголовного правосудия / Г. Богуш // Международный уголовный суд: проблемы, дискуссии, поиск решений / под ред. Г. И. Богуша, Е. Н. Трикоз. – М. : Европейская Комиссия, 2008. – 792 с.

12. Гутник В. В. Принцип non bis in idem у практиці діяльності Комітету з прав людини, Міжнародного Трибуналу для колишньої Югославії та Міжнародного кримінального суду / В. В. Гутник // Адвокат. – 2009. – № 1. – С. 34–37.
13. Гацелюк В. А. Реализация принципов уголовного права Украины: проблемы и перспективы : препринт / МВД Украины, Луган. акад. внутр. дел им. 10-летия независимости Украины; [Научн. ред. канд. юрид. наук, доц. Ю. А. Кучер] / В. А. Гацелюк. – Луганск : РИО ЛАВД, 2003. – 152 с.
14. Матузов Н. И. Теория государства и права : учебник / Н. И. Матузов, А. В. Малько. – М. : Юристъ, 2004. – 367 с.
15. Warrant of Arrest for Abdull ah Al-Senussi No. : ICC-01/11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1101360.pdf>.
16. Decision following the declaration of inadmissibility of the case against Abdullah Al-Senussi before the Court № ICC-01/11-01/11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1802149.pdf>
17. Warrant of arrest for Germain Katanga, No. : ICC-01/04-01/07, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1379838.pdf>.
18. Jugement rendu en application del'article 74 du Statut, ICC-01/04-01/07 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1744366.pdf>.
19. Judgment pursuant to article 74 of the Statute, ICC-01/04-02/12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1579080.pdf>.

Отримано 27.11.2014

Аннотація

Автор анализирует принципы международного уголовного права на основании практики Международного уголовного суда. Основное внимание направлено на такие принципы международного уголовного права, как принцип справедливой уголовной ответственности, принцип обоснованной уголовной ответственности и презумпция невиновности.

Summary

The author analyzes the basic principles of international criminal law through the practice of the International Criminal Court. Particular attention is paid to the principles of fair criminal liability, valid criminal liability and presumption of innocence.

УДК 342.553(438)

В. М. Завгородня, канд. юрид. наук, доц., в. о. завідувача кафедри кримінально-правових дисциплін ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ГМІННОГО САМОВРЯДУВАННЯ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

У статті вивчено досвід функціонування гмін – низової ланки територіального самоврядування в Республіці Польща. Розглянуто принцип субсидіарності як основу розмежування повноважень органів публічної адміністрації Польщі, структуру та компетенцію органів управління гміною, джерела формування її бюджету.

Ключові слова: гміна, територіальне самоврядування Польщі, вїйт, рада гміни, децентралізація публічної влади.

Постановка проблеми. Реформування публічної адміністрації є одним із найважливіших завдань для сучасної України, адже від раціональної організації системи управління публічними справами великою мірою залежить не лише добробут громадян, але й забезпечення політичної стабільності в державі, її успішний економічний розвиток. З часу здобуття незалежності питання адміністративно-правової реформи порушувалося неодноразово, напрацьовано низ-

ку ідей і теоретичних концепцій, однак створити ефективну модель розподілу владних повноважень і функціональних обов'язків між органами держави та місцевого самоврядування так і не вдалося. Місцеві ради й досі залишаються організаційно і фінансово залежними від держави, вони фактично не мають реальних ресурсів і можливостей для забезпечення соціально-економічного саморозвитку громад. У схваленій 1 квітня 2014 року Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади на місцях констатується, що система місцевого самоврядування на сьогодні не задовольняє

© В. М. Завгородня, 2014